

Posudek na diplomovou práci Bc. Hany Karmazínové „Institucionální nastavení vůči nebezpečnému pronásledování a překážky v jeho řešení na základě zkušeností obětí“

Problematika sexuálního obtěžování a genderově podmíněného násilí (GVB) je v rámci feministické tradice takříkajíc tradiční. V průběhu let se však proměňují témata, kterým se feministické badatelky věnují, často proto, že se s vývojem technologií objevují nové formy GVB nebo jsou zviditelňovány formy, které sice mohou mít dlouhou historii, ale nebyly dosud pojmenovány a zkoumány. Hana se ve své práci rozhodla věnovat jedné takové formě – nebezpečnému pronásledování, která má dlouhou historii a zároveň i nové projevy související s rozvojem sociálních sítí. Téma je tedy aktuální a relevantní. Metodologické uchopení je také standardní a vhodné pro práci mapující málo probádaný terén.

Po formální stránce musím konstatovat, že práce obsahuje příliš mnoho překlepů/gramatických problémů, jejichž četnost se zvyšuje v druhé části práce. Odkazování též není vždy konzistentní (např. str. 23 Appeltovej et al., str. 25 agentura FRA, str. 31 Mustaine a Tewksbury, Cohen a Felson, str. 34 Jason et al., str. 59 Appeltovej et al.). Nedá se také říct, že by práce byla zrovna čtivá. To jde částečně na vrub tomu, že autorka nečlení text dostatečně do odstavců. Lze dokonce narazit i na celé stránky bez odstavců (str. 14, 35, 39, 73, 75). Standardní přístup „jeden odstavec, jedno téma/argument“ by čtenářstvu usnadnil pochopení předkládaného argumentu.

Bohužel musím také konstatovat, že se někdy obsahy podkapitol míjí s jejich názvy? Například v podkapitole 2.2.1 Studium fenoménu nebezpečného pronásledování v českém kontextu autorka diskutuje, jaké zdroje se rozhodla využít. Podobně v následující podkapitole 2.2.2 Jak může stalking probíhat? Nabízí taxonomii stalkingu, jeho hlavní projevy a jeho dopady, ale ne průběh stalkingu, jehož příklady lze naopak nalézt v podkapitole 2.2.3 Právo a výše trestů za nebezpečné pronásledování v ČR. Není mi jasné, proč autorka používá zároveň pojmy stalking a nebezpečné pronásledování, která bere jako synonyma? Pro čtenářstvo to může být matoucí.

Nejasné je někdy i oddělení empirické a teoretické části. Například diskuse toho, na co se autorka zaměřuje ve své práci (str. 40), by asi spíše patřila do metodologické části než do teoretické. Stejně je tomu s paradigmatickými a teoretickými východisky vlastní analýzy (Ibid.).

Teoretická část začíná diskusí klíčových konceptů a již zde se vyjevuje další výrazná slabina práce – matoucí strukturování narativu a skákání od tématu k tématu bez jasné logiky a přechodů. Příkladem může být diskuse pojmu gender, kde v rámci prvního odstavce autorka míchá dohromady řadu autorek a teorií (sociální konstruovanost genderu, intersekcionalitu, performování genderu, heteronormativitu atd.), přičemž se čtenář ztrácí v tom, co chce vlastně autorka říci. Následuje odstavec, který zase míchá dohromady definici genderu podle Harding s genderovými stereotypy, jejich (re)produkcí a potřebou jejich odstraňování. Takových pasáží, které znesnadňují čtení textu, je však v teoretické části celá řada.

Na úrovni diplomové práce považuji za základní kritický přístup k literatuře, který jsem však v této konkrétní nezřídka postrádal, a to i v případech, kdy po něm diskutované teorie přímo volaly. Příkladem budiž diskuse evoluční teorie jako vysvětlení nebezpečného pronásledování. Mám za to, že ve feministické práci prostě nelze nechat bez kritiky větu: „Dle evoluční teorie může stalking i přes morální hledisko umožňovat úspěšná adaptační řešení během matingu a soutěže mezi muži a ženami“ (str. 26). Takovéto nezakryté omlouvání stalkingu ze strany vývojových psychologů je daleko za čarou a má být explicitně pojmenováno. Abych byl spravedlivý, lze nalézt i pasáže, kde kritický přístup nechybí (např. teorie rutinních činností str. 31-32). To ukazuje, že autorka má potřebné kritické kompetence, ale nevyužívá je konzistentně.

V teoretické části je diskutována řada relevantních témat a autorka prokazuje, že načetla velký objem literatury, avšak vzhledem k výzkumnému tématu postrádám zevrubnější představení institucionálního nastavení v České republice. Je sice představena legislativní úprava, ale ta zdaleka nepokrývá celý institucionální kontext. Zde mám na mysli například představení standardního procesu nahlašování nebezpečného pronásledování, standardní procedury při jeho vyšetřování, dostupné podpory ze strany nevládních organizací atd.

Představení metodologických východisek, autorčiny pozicionality a vlastní metody považuji za dostatečné. Nicméně jako problematické vidím tvrzení: „Pozice ženy mi může umožnit lépe chápat problémy dalších žen a také usnadnit navázání kontaktu s respondentkami během výzkumu, které mohou být ochotnější se otevřít a sdílet svou zkušenost“ (str. 45). Autorka by se u obhajoby mohla zamyslet, proč mohu mít s tímto tvrzením problém.

Během analýzy se autorka bohužel občas dopouští tradiční chyby, když předpokládá, že si čtenářstvo domyslí souvislosti, které ona sama v rozhovorech vidí. Když tedy například diskutuje bagatelizaci/zlehčování nebezpečného pronásledování, nabízí sice řadu citací, ve kterých podtrhává slova/slovní spojení, jež podle ní evokují bagatelizaci, ale už nevysvětluje, proč je tak interpretuje. Proč například skutečnost, že byl případ překvalifikován z trestného činu na přestupek, interpretuje jako bagatelizaci? Proč považuje za zlehčování, když Anna konstatuje, že jí přítel „v podstatě nic neudělal“ nebo že jí jeho chování nepřišlo tak závažné? Vlastní interpretace citací je prostě třeba vysvětlovat a nespoléhat na to, že čtenářstvo bude citace číst stejně jako autorka.

Problematická jsou tvrzení, která nejsou podložena analýzou empirických dat. Příkladem budiž podkapitola 4.3 Motivace (ne)nahlašování případu, řešení situace, kterou autorka otevírá konstatováním: „Respondentky používaly všechny 3 druhy copingových strategií podle Cupacha a Spitzberga (2000)“ (str. 60), aniž by ukázala, na čem je zakládá.

Poměrně zmatený jsem byl z toho, že v rámci analytické části byly zařazeny podkapitoly, které s analýzou empirických dat neměly moc společného jako například podkapitola 4.5.1 Konstrukce mužství a toxická maskulinita. Větší smysl by dávalo zařadit tyto podkapitoly do teoretické části.

Po pravdě také nevím, co má s analýzou empirických dat společného kapitola 5. Výsledky a diskuse. Jde totiž z velké části o další verzi přehledu literatury, který má sloužit jako vysvětlení některých zjištění z vlastní analýzy (např. neinformovanosti komunikačních partnerek, mocenského rozměru věci či roli genderových stereotypů) a k identifikaci systémových mezer, „které přispívají k bagatelizaci případů nebezpečného pronásledování...“ (str. 78).

Zároveň ale bohužel kapitola 5. ukazuje, že autorka tápe, pokud jde o způsob vědecké argumentace. Píše například, že: „Výsledky analýzy do jisté míry potvrzují teorii Basile et al. (2013)...“, že: „Nemohu však potvrdit její teorii...z mé analýzy totiž vyplývá částečně opačný závěr“ (str. 72) či že: „Lze potvrdit teorii White a kol.“ (str. 73). Leč minimálně od Karla Poppera víme, že teorie se nepotvrzují, ale vyvracejí.

Můj celkový dojem z analýzy byl, že Hana zdaleka nevytěžila potenciál svých empirických dat. Výmluvné je již to, že jejich interpretaci věnovala pouze 11 stran (str. 56-68,

bez 1 str. věnované podkapitole 4.5.1), zbytek je věnován výše zmíněné kapitole 5. Jakkoliv pozitivně kvituji její zápal pro věc, zvládnutí velkého objemu literatury a snahu nabídnout možná systémová řešení nebezpečného pronásledování, na diplomovou práci je to podle mne málo.

Vzhledem k výše řečenému konstatuji, že práce splňuje kritéria pro obhájení a navrhuji dobře. Výsledek bude záviset na průběhu obhajoby.

Ing. Petr Pavlík, Ph.D.

16.1.2024

oponent